

FEDAİ DEDE : Divan şiirimize renk katan bir şair

Hayati KUZUCU

1494 yılında Burdur da doğmuştur. Doğum tarihinin onun hayatındaki bazı olaylara bakarak daha erken bir tarihte olduğunu düşünmek yerinde olacaktır.Fedayi Dede'nin asıl adı Mehmet olup devrinde Mehmet Sofu olarak da tanınıyordu.Eğitiminin bir bölümünü memleketinde yapmış olan Fedai ,gençliğinde Mevlevi tarikatına girmiş son derece faziletli bir karaktere sahip olduğundan Mevlevi çevrelerinde çok sevilmiş , sayılmış bir insandır.İlk hocası Ebul Seyf adlı bir zattır¹ Özellikle Anadolu'nun Konya'dan sonra en büyük Mevlevi hanesi olan Afyonkarahisar dergahı şeyhi Mevlana ailesinden Sultan Divani'nin yakın arkadaşı olmuş ,onun sohbetlerinde bulunmuş ve ona intisap etmiştir.Hatta onun çocuklarının yetişmeleriyle bizzat meşgul olduğu biliniyor. Fedai Dede geçimini dokumacılık yaparak sağlamıştır.Hayatında ki bu ayrıntı sayesinde Burdur'a dokumacılığın Senirkentliler vasıtasıyla geldiğini söyleyenlerin yanıldıklarını bir kez daha görüyoruz. Baş ka bir ayrıntı ise kendisi gibi hem şair hem de musikişinast bir şahsiyet olan Şehzade Korkut ile olan bağıdır.Bir ara Hamit Sancakbeyliğinde bulunan Şehzade Korkut'a Fedai Dede bir kaside sunmuş tur.Bilindiği üzere Şehzade Korkut'un tabibi Ali bin Hamza'nın Burdur'a yaptırdığı bir çeşme bulunmakta ,ayrıca Şehzade Korkut'un Burdur adının verilmesiyle ilgili söylencelerde ismi geçmektedir.

Şehzade Korkut'un hekimi Ali bin Hamza'nın Burdur'da yaptırdığı Çeşme damı olarak bilinen çeşme.

¹ Sakıp Dede ,Sefine i Nefise i Mevleviyan .Cilt 2. Sayf. 12 Mısır-1283

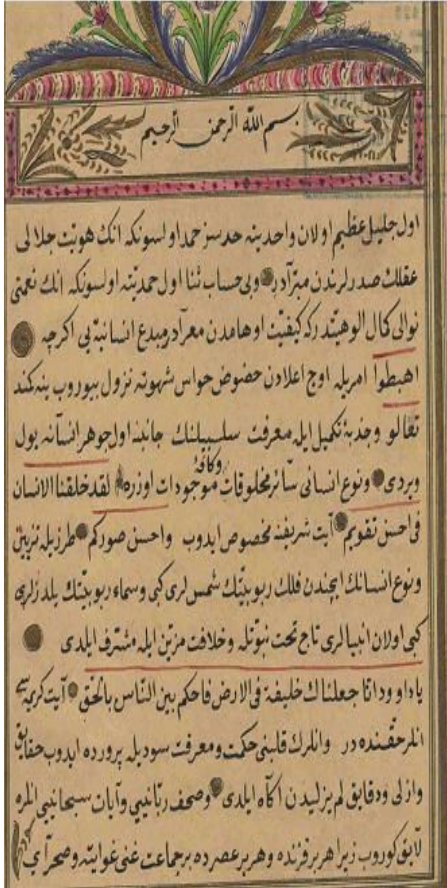
Çeşme damı'nın kitabesi

Fedai'nin kasidesi sayesinde Şehzade Korkut'un Burdur ile olan ilgisini de öğreniyoruz. Diğer yandan verilen bilgilere bakılacak olursa Fedai, eğitimini bitirince genç yaşta olmasına rağmen Burdur'da bir Mevlevi tekkesi açarak; tekkenin ilk şeyhliğini yapmıştır. Böylece devrin Burdur'un da kültürel bir hareketin doğmasına ön ayak olmuştur. Kendisi gibi bir Mevlevi olan

Burdurlu şair Servi de onun yakınlarından. Ne var ki Fedai'nin bu olumlu gayreti kısa sürede akamete uğramış görünüyor. Çünkü tam bu sıralarda Kızılkaya Türkmenlerinin isyanı patlak vermiş, isyanın başı Şah kulu; 1511 yılında başta Burdur olmak üzere birçok yeri yakıp yıkmış talan ve kırgında bulunmuştur. Bu anarşi sırasında Burdur Mevlevi hanesi de yakılmıştır. Birçok benzeri ilim ve kültür insanı gibi Burdur'dan kaçan Fedai, Afyon'a Divani Dede'nin yanına gitmiştir. Bir müddet burada kaldıktan sonra memleketine geri dönmüş tekrar Mevlevi haneyi kurarak faaliyete geçirmiştir. Sultan Divani onu Burdur'da sık sık ziyaret etmiş ve misafiri olmuştur. Zamanına göre oldukça uzun bir ömür süren Fedai Dede, Hacca gitmiş anlatılanlara göre Türklüğün en büyük şairlerinden olan Fuzuli'yi Bağdat'ta ziyaret etmiştir. Hatta Fuzuli onun bir gazeline nazire yazmıştır. Genç yaşlarında başladığı şiir vadisinde pek tanınmasa da Fuzuli gibi bir şairin ona nazire yazması son derece önemlidir. Şiirlerinde devrin büyük şairlerinden Ahmet Paşa, Necati ve Baki'nin şiirleriyle de benzerlikler görülmektedir. Şiirin onun için bir vasıta olduğu kullandığı dilden rahatlıkla sezilmektedir. Fedai mahlasını kullanan ve Farsça da bilen şairimizin bu dilde de şiirleri bulunmaktadır. Fedai Dedeyi bize tanıtan bilim insanlarımızdan bazıları onun şiirlerini topladığı bir divanın olmadığını söyleseler de divanın bulunduğu ortaya çıkmış, hatta doktora çalışmasına konu olmuştur². İlk örneklerini Fuat Köprülü'de gördüğümüz metinlerde kullanılan kelimelerden, dil özelliklerinden ve diğer kültürel unsurlardan hareketle Edebiyat Tarihimize ilgili tespitlerin yapılması metodunu kullanarak şairimizin divanın belirlendiği anlaşılmaktadır.

2 Bilal ÇAKICI Fedai Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanın Tenkitli Metni, Ankara Üniversitesi Sos Dili ve Edebiyatı Ankara- 2005.

Ömrünün sonlarına doğru dünyadan elini eteğini çeken şair,yakın dostu Ubeydullah Dede'nin maddi ve manevi yardımlarını görmüştür.Fedai Dede yazılanlara göre 1577 senesinde Burdur'da vefat etmiş ,Mevlevi hanenin bahçesine gömülmüş tür.Asırlar geçmesine rağmen Burdur da unutulmayan Fedai Dede'nin mevleviliği şehre getiren kişi olduğu anımsanmaktadır³.Burdur Mevlevi hanesinin ilk defa Fedai Dede tarafından inşa edildiği ileri sürülse de bunun doğruluğu su götürür .Çünkü bina 1511 Şahkulu tarafından yakılmıştır.O zamanlarda Fedai Dede henüz on altı on yedi yaşlarında olacağından o yaşlarda bir Mevlevihane kurması pek mümkün olmamalıdır.Yıkılan binayı Fedai Dede tarafından tekrar ihya edildiği daha doğru görülmektedir.1592 yılında Muslu Efendi adında bir hayırsever tarafından müceddeden yaptırılmıştır.Sultan Abdülmecit devrinde oldukça harap hale düşen B urdur Mevlevi hanesinin binası adı geçen padiş ahça yeniden inşa ettirilmiştir.1914 depreminde bu gün Ulu Cami'nin güney yamacında bulunan ve tamamen yıkılan bina uzun süre yeniden yapılmayı beklemiştir.Birinci Dünya harbin de Cihad ı Ekber ilan eden fetva mucibince Burdur Mevlevileri teşkil edilen Mevlevi Alayı içinde Suriye cephesine savaşa iştirak etmişlerdir.Mevlevilik Burdur'a oldukça geç bir tarihte girdiyse de önemli bazı ş ahsiyetlerin yetiş mesine ön ayak olmuştur . Mesela 1850 'de şeyh olan Kalender Babakasideleriyle tanınan Kuddusi Dede, bazı Mevlevi eserlerini istinsah ve tercüme eden eden Gelibolu ve Konya Mevlevihanesi dervişlerinden Derviş Hüseyin Hasib Burduri ilk akla gelenlerdendir. Yakın tarihimizin unutulmuş kahramanlarından olan H.Hasib Dede Burdur'un Mevlevi ailelerinden birine mensuptur. Çok iyi Farsça bilen ve devrin önemli Mevlevi dedelerinden biridir . Gelibolu'dan Burdur'a dönmüş ve Burdur 'da uzun müddet kalmıştır.

Hasip Burduri'nin müntensihi olduğu Sipehsalar tercümesinin ilk sayfası

Hüseyin Hasip Burduri , Burdur da ilk musiki hareketini gerçekleştirmiştir . Hasib Burduri aynı zaman da musikisinasttır. Hasib Dede 1909 yılında Samsun Mevlevihanesi şeyhi olmuş burada oldukça faal bir çalışma ortamına girmiş ;ancak bir anlaşmazlık sonunda Çankırı Mevlevihanesi şeyhliğine aktarılmıştır. 1925 yılına kadar şeyhliği devam etmiş tekke ve zaviyelerin kapatılması sonunda ömrünü bu şehirde tamamlamış 1927 'de vefatı sonrası aynı yerde defnedilmiştir(4).

Yakınlarda kaybettiğimiz Burdurlu tanınmış ressam merhum İliçin Çetiner 'in babası da Burdur Mevlevihanesinin son şeyhlerindendir.

³ Komisyon,Burdur -1928(Daktilo halinde) .Sayf.73 4Ahmet Cahid HAKSEVER, Çankırı da Mevleviler ve Mesnevihanlar .Hiti Ün.İlah Derg2012/2

Fedai'nin şiirlerinden bazı örnekler

La büddür andan ehline bir tercüman gerek

Medhün de gerçi kasıram amma ki söyleden
Andan bu canda bir heves -i intihab bil

Ben kimem anlara ki idem medh ya du'a
Maksud bendeden kala bir yadigardır
Burdur Belediyesi tamamen yok olan Mevlevihanenin bulunduğu yeri düzenleyerek Fedai Dede'nin ve
Fehmi Dede'nin makam mezarlarını yaptırmıştır. Fehmi Dede makam mezar taşında son şeyh olarak
belirtilsede ancak son şeyh Fehmi Dede değildir

KAYNAKÇA :

Şevkiye KAZAN, Tezkirelerin Işığında Burdurlu İki Mevlevî Şair : Servî ve Fedai Dede. Burdur Araştırmaları. Sayı 2-2001

Rıza OĞRAŞ 16. Yüzyılda Burdurlu Bir Şair : Fedai. Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi. Sayı 3 Yıl 3- 2002

Şener DEMİREL, Mevlevîlik ve 16. Yüzyılda Burdur'da Yetmiş İki Mevlevî Şair: Fedâî Dede ve Servî Dede. 1. Burdur . Sempozyumu . Sayfa 322. Isparta-2007

Bilal ÇAKICI , Fedâî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanının Tenkitli Metni. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ankara- 2005.

(Yayınlanmamış Doktora tezi) Yrd. Doç. Dr. Bilal ÇAKICI, Burdur Mevlevihanesi Şeyhlerinden Fedai Dede. Mevlana Araştırmaları 3. Ankara-2009

Ahmet Cahid HAKSEVER, Çankırı'da Mevlevîler ve Mesnevîhanlar . Hiti Ün. İlah. 2102/2 sayı 22

Yakup ŞAFAK, "XIX - XX. Yüzyıllarda Samsun Mevlevihanesi", Geçmişten Geleceğe Samsun Sempozyum. Samsun 2006. Sayf. 463

Burdur -1928-Komisyon

MEVLEVİHANENİN
SON POSTNİŞİNİ
ŞEYH
FENMİ DEDE
D.1079 Ö.1918 FATİHA

MEVLEVİHANENİN
İLK POSTNİŞİNİ /
ŞEYH
MEHMET EEDAYİ DEDE
D.1492 Ö.1577 FATİHA

